

Forebyggende arbeid mot mobbing starter i barnehagen

Navn: Jens Petter Gjermo

[kandidatnummer: 6035]

Bacheloroppgave

[BHBAC3950]

Trondheim, Mai 2018

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Innholdsfortegnelse

Kap.1: Innledning	1
1.1. Begrunnelse for valg av tema	1
1.2. Problemstilling	2
1.3. Oppgavens disposisjon	2
Kap.2: Teori	3
Rammeplan	3
2.1. Hva er mobbing	3
2.2. Former for mobbeatferd	4
2.3. Mobbing i barnehagen	5
2.4. Pedagogisk ledelse	5
2.5. Forebygging av mobbing:.....	6
2.6. Konsekvensene av mobbing:	8
2.7. De voksnes holdning som et forebyggende tiltak	9
Kap.3: Metode.....	10
3.1. Valg av metode og innsamlingsstrategi:	10
3.2 Adgang til felten/utvalg av informanter.....	11
3.3. Gjennomføring av datainnsamling	12
3.4. Analyse av data	12
3.5.Etikk	13
3.6. Metodekritikk	14
Kap.4: Funn og drøfting.....	15
4.1. Tanker om mobbing i barnehage	15
4.2. Erfaringer med mobbing i barnehagen	16
4.3. Grunner for mobbing.....	17
4.4. Forebygging	17
4.5. De voksnes rolle	21
4.6.Håndtering av mobbing	22
4.7.Veien videre for å få mer kunnskap om mobbing i barnehagen.....	23
Om det er nok kompetanse rundt mobbing i personalgruppen i barnehagen	24
Kap.5: Oppsummering og avslutning.....	25
Litteraturliste	26
Vedlegg 1 - Samtykkeskjema	27
Vedlegg 2 – Intervjuguide	28

Kap.1: Innledning

1.1. Begrunnelse for valg av tema

Temaet mobbing i barnehagen er noe som har skapt en debatt i det siste, noen mener at det ikke forekommer og at barn er ubevisste på sine handlinger, mens andre mener det forekommer. Jeg ønsker å skrive om dette temaet fordi jeg synes det er viktig å med mer forskning og kjennskap til temaet mobbing i barnehagen. Mobbing er også et tema jeg syntes er veldig tøft, men også interessant tema, hva er det som får barna til å gjøre noe slikt mot hverandre og hvordan kan man forebygge noe sånt? Jeg tenker også at det er viktig å belyse pedagogenes rolle når det gjelder dette temaet.

Læringsmiljøsenderet publisert i august 2017 en artikkel om mobbing i barnehagen. Der prater Marianne Torve Martinsen om utfordringen av at det ikke finnes en felles oppfatning av hva mobbing er, særlig i barnehagen. «Forskere er uenige og det pågår debatt om mobbebegrepet kan brukes i barnehagen. Tradisjonelt har fagfolk ment at mobbing ikke forekommer blant barn i barnehagen. I stedet har de snakket om erting og konflikter». Dette er noe som fikk meg til å tenke tilbake til en episode som jeg opplevde i praksis. Hendelsen var at det var en gutt på 2 år, som drev å la seg på andre barn, de som var mindre enn han, og tok tak i de på en negativ måte slik at de ble lei seg. Dette var noe som gjentok seg ofte, og det var alltid de barna som var mindre enn han. Var dette mobbing eller var det erting? Det gjorde at jeg ble interessert i å undersøke mer om dette temaet. Martinsen fortsetter i artikkelen med å si at ifølge nyere forståelse mange forskere har av mobbing så kan det kalles for mobbing selv om det ikke ligger en intensjon om å påføre et annet barn skade eller ubehag bak (Gudjonsson, 2017).

I en artikkel fra barnehage.no så skriver barneombud Anne Lindboe at mellom åtte og tolv prosent av barnehagebarna opplever mobbing, og at det er på tide at barn får en like sterk rett til å et trygt og godt barnehagemiljø uten mobbing som elevene har i skolen. Videre i artikkelen så er hun kritisk til nye rammeplanen og mener den har for vage krav når det gjelder mobbing og at den må gi et tydelig svar på hva barn og foreldre kan forvente at barnehagen gjør for å forebygge og håndtere mobbing (Lindboe, 2018).

Man kan se at mobbing i barnehagen har fått større oppmerksomhet, siden det begrepet brukes i den siste rammeplanen fra 2017. Jeg vil også si at dette temaet er aktuelt innenfor

fordypning jeg har, ledelse og barnehageorganisasjon, siden det å forebygge går mye på ledelse og man kan også se på hvilket miljø man vil ha i sin organisasjon.

1.2. Problemstilling

Artikkelen til Lindboe gjorde at jeg kom frem til denne problemstillingen: hvordan kan pedagogiske ledere forebygge mobbing i barnehagen? Jeg har avgrenset oppgaven til å ha fokus på pedagogens rolle. Målet med denne problemstillingen er å få mer innsikt i hvordan pedagogiske ledere jobber rundt forebygging av mobbing, men også om hva de tenker om mobbing i barnehagen. Jeg ønsker også å få et tydeligere svar på hva barnehagen gjør og kan gjøre for å forebygge og håndtere mobbing. For å få et godt svar på problemstillingen, så har jeg også et fokus på hva pedagogiske ledere tenker om mobbing i barnehagen, hvilke former for mobbing som kan oppstå, de voksnes rolle og hvordan de håndterer slike saker.

1.3. Oppgavens disposisjon

Jeg har delt opp oppgaven i forskjellige deler, med underdeler. I første del (teori) tar jeg for meg teori som er relevant for oppgaven, som jeg har valgt ut ifra problemstilling. Der blir begrep som mobbing, forebygging og pedagogisk ledelse sentrale. I neste del (metode) så tar jeg for meg metoddelen, hvor jeg skriver kort om hva metode er, og begrunner hvorfor jeg har valgt den metoden jeg skal bruke. I denne delen skriver jeg også om informantene og hvordan det ble gjennomført. Her kommer jeg også med vurdering av forarbeid og gjennomføringen. Avslutningsvis i denne delen vil jeg ta for meg etiske retningslinjer som er viktige å følge når man skal drive med forskning. I tredje del så presenterer jeg funnene jeg har fått. Dette kobler jeg opp til en drøfting med teoridelen og problemstillingen min. I siste del vil jeg komme med en oppsummering/konklusjon.

Kap.2: Teori

Mobbing i barnehagen er noe som har blitt mer dagsaktuelt, og det har kommet mer teori om det temaet, men det er likevel noe som nevnes lite om på skolen. Mobbing påvirker barnas relasjoner, og kan gjøre stor skade på deres relasjoner senere i livet, derfor er det viktig at man forebygger det fra tidlig alder.

Så i denne teoridelen kommer jeg til å skrive om hva mobbing er, hvilke former for mobbing som kan oppstå, hva rammeplanen sier om mobbing, mobbing i barnehage, pedagogisk ledelse, de voksnes rolle, konsekvenser av mobbing og om forebygging av mobbing. Disse delene har jeg valgt ut i fra problemstillingen og ut ifra spørsmålene jeg stilte informantene.

Rammeplan

Jeg vil starte med å se på hva rammeplanen fra 2017 sier om mobbing: «Barnehagen skal bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing. Om et barn opplever krenkelser eller mobbing, må barnehagen håndtere, stoppe og følge opp dette» (Rammeplan, 2017, s.11). I tillegg så sier den at «personalet skal bidra til å forebygge, stoppe og følge opp diskriminering, utestenging, mobbing, krenkelser og uheldige samspillsmønstre.» (Rammeplan, 2017, s.23).

«Forskning viser en klar sammenheng mellom de voksnes rolle, ledelse og samarbeid mellom ansatte og foreldre mot mobbing (Hanish,Ryan, Martin & Fabes, 2005; Losnegård, 2011; Midtsand et al., 2004)» (Lund & Helgeland, 2016, s.47). Dette er punkter som jeg går nærmere innpå i løpet av oppgaven, de voksnes rolle, ledelse og samarbeid mellom barnehage og hjem, da de er sentrale punkter i å forebygge mobbing.

2.1. Hva er mobbing

I boken *Mobbing i barnehagen: et sosialt fenomen* så defineres mobbing på to måter. En av måtene definerer mobbeforsker Dan Olweus det slik:

En person er mobbet eller plaget når han eller hun, gjentatte ganger og over en viss tid, blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere andre personer...den som blir utsatt for de negative handlingene, har vanligvis ikke så lett for å forsvare

seg og er ofte litt hjelpeløs overfor den eller de som plager ham eller henne (Helgesen, 2014, s.21).

En annen definisjon kommer fra en annen norsk forsker, Erling Roland, han definerer det slik:

Med mobbing eller plaging forstår vi psykisk og/eller fysisk vold mot et offer, utført av enkeltpersoner eller grupper. Mobbingen forutsetter et ujevnt styrkeforhold mellom offer og plager, og at episodene gjentas over tid. Fysisk plaging, utstenging og erting er de vanligste formene for mobbing (Helgesen, 2014, s.21).

Ella Idsøe og Pål Roland skriver at mobbing er en form for emosjonelt eller fysisk overgrep med tre karakteristika:

- Intensjon: Den som mobber, har intensjon om å skade.
- Gjentakelse: En mobber plager gjerne det samme offeret gjentatte ganger.
- Ubalanse i styrkeforhold: Den som mobber, velger gjerne ofre som han/hun opplever som svakere, enten fysisk, sosialt eller psykisk (Idsøe & Roland, 2017, s.17).

Disse karakteristikkene kommer jeg til å nevne senere i oppgaven.

2.2. Former for mobbeatferd

Noe som er vanskelig med mobbing er at det kan ha skje i forskjellige former, og blir ikke like lett å oppdage. «Selv om barnehagebarn har en begrenset evne til å kategorisere og forstå hvorvidt atferd er mobbing, viser forskning at disse barna faktisk kan delta i veldig mange av de andre formene for mobbeatferd (fysisk, verbal og relasjonell)»

1. Fysisk mobbing (f.eks. å dytte, slå, stikke, sparke, rive leker fra en annen)
2. Verbal mobbing (f.eks. kallenavn, fornærme, trusler, erting)
3. Relasjonell mobbing (ekskludering, utestenging, spre rykter, få andre til å skade noen, gjøre grimaser, lage regler for de andre eller bestemme over andre) (Idsøe & Roland, 2017, s.29).

Jeg tenker at fysisk mobbing kan være litt lettere å oppdage enn verbal og relasjonell mobbing, da det kan observeres på avstand. Det er disse definisjonene på former for mobbing jeg kommer til å bruke senere i oppgaven.

2.3. Mobbing i barnehagen

Så hvordan skal man definere mobbing i barnehagen? Skal man bruke samme definisjon som man bruker på mobbing på skole? Idsøe og Roland trekker frem følgende definisjon fra grunnlagsdokumentet for arbeidet med barnehagemiljø, mobbing og andre krenkelses (UDIR2016):

Barn utsette for negative hendelser fra andre i lek og samspill, der de opplever å ikke være en betydningsfull person for fellesskapet. Sentralt i denne definisjon, som også har blitt en del av den nye rammeplanen for barnehager (2017), står negative hendelser og det å ikke oppleve inkludering og sosial tilhørighet i et fellesskap (Idsøe & Roland, 2017, s15-16).

I en undersøkelse om barns trivsel og medvirkning i barnehagen i Norge, gjennomført av NTNU i 2012, så svarte 12 % barn at de blir plaget slik at de blir lei seg av andre barn i barnehagen (NTNU 2012). Det er ganske høye tall og er noe som de som jobber i barnehage bør jobbe med for å senke. Det var utfordrende å finne noen nyere undersøkelser enn den fra 2012, noe som er i tråd med det Idsøe og Roland skriver: «I norske barnehager finnes heller ikke mye forskning på mobbing. Men i rapporten «Kvalitet og kvantitet. Kvalitet i en barnehagesektor i sterk vekst» (Winsvold & Guldbrandsen 2009) framkommer det tydelig at mobbing forekommer i norske barnehager» (Idsøe & Roland, 2017, s. 14).

2.4. Pedagogisk ledelse

Når man skal ta for seg mobbing i barnehage, så må man innpå ledelsen der. Holdningen til temaet mobbing i barnehage spiller en rolle her, hvis ledelsen tenker at dette er noe som ikke kan skje i barnehagen og gidder ikke å bruke tid på det temaet, så bidrar det til resten av personalet ikke blir like observante og oppmerksomme på at slike ting kan skje. Dette er noe Jacobsen og Thorsvik skriver litt om i boken *Hvordan organisasjoner fungerer*: «Ledelse skal bidra til at organisasjonen når sine mål. Ledelse er målrettet, slik at hensikten med lederens atferd er å påvirke mennesker slik at de jobber mot organisasjonens målsettinger» (Jacobsen & Thorsvik, 2014, s.416). Dette kan kobles opp mot rammeplanen, siden rammeplanen er noe som barnehagene skal følge, og blir da for barnehagen som organisasjon sine målsettinger.

Hvilken kultur man har i barnehagen spiller også en vesentlig rolle rundt mobbing i barnehagen. Barnehagen må ha en kultur som slår ned på negativ adferd slik som mobbing, og da blir det opp til ledelsen for å skape en slik kultur. «Når ledere påvirker kultur, skjer dette som oftest gjennom produksjon av tekst og muntlig kommunikasjon, og ved at ledere ved sine

væremåter og måte å handle på eksemplifiserer hva som er ønsket og passende atferd gjennom roller som ledere kan ha» (Jacobsen & Thorsvik, 2014, s.418).

«Pedagogisk ledelse kan defineres som ledelsen som kreves for å initiere og lede refleksjons- og læringsprosesser i organisasjoner. Denne type ledelse spiller en vesentlig rolle for utvikling og endring av læringssystemer og læringskulturer (Wadel 1997, s.39) (Schei & Kvistad 2012, s.30-31). Refleksjonsmøter med de ansatte er en fin mulighet for å få de til å reflektere i større grad om mobbing i barnehagen, kanskje de ikke har tenkt så mye over det før og da blir en refleksjon rundt det temaet en god mulighet for de å bli mer bevisst rundt det. Det fører oss inn på kompetanseutvikling. Kompetanseutvikling blant de ansatte er en viktig del for ledelsen når det gjelder forebygging av mobbing i barnehagen. Gotvassli skriver at personalets kompetanse anses å være det viktigste bidraget for å sikre god kvalitet i barnehagen, og at det betyr at systematisk arbeid med kompetanseutvikling blir en viktig lederoppgave. (Gotvassli 2013, s.126). Som leder kan man gjennom kompetanseutvikling om mobbing bidra til at barnehagen er med å gjør det rammeplanen sier, som jeg nevnte tidligere, «personalet skal bidra til å forebygge, stoppe og følge opp diskriminering, utestenging, mobbing, krenkelser og uheldige samspillsmønstre.» (Rammeplanen, 2017, s.23).

Veiledning er en del av pedagogisk leders oppgave og er meget relevant når man skal jobbe med å forebygge mobbing i barnehagen: «Veiledning er dialog. Det ideelle målet med en dialog er å oppnå felles forståelse. Gjennom kunnskap om og erfaring med ulike former for veiledning i en trygg atmosfære kan veiledning bidra til styrking av alles kompetanse» (Schei & Kvistad 2012, s.68). Det kan dreie seg om å veilede foreldre, personalet eller barna.

2.5. Forebygging av mobbing:

Ingrid Lund og Anne Helgeland skriver i temaheftet *Mobbing i barnehagen* om hvordan struktur og organisering kan brukes som forebygging av mobbing. Der skriver de om hvordan det alltid er de voksnes ansvar å tilrettelegge slik at barna har et lekemiljø som både er utfordrende og trygt for fellesskap og vennskap, og der trekker de frem disse punktene:

- En tydelig kommunisert organisering av voksne ved ulike aktiviteter
- En gjennomtenkt veksling mellom frie og styrte aktiviteter. Refleksjon over tid for ro.

- Tilrettelegge for og inspirere til trygg kroppslig lek og aktiviteter for alle, uansett kroppslige, psykiske og sosiale forutsetninger.
- Støtte og veilede barn når konflikter oppstår og hjelpe dem til å finne konstruktive løsninger.
- Ha en kultur for tilstedeværende, nærværende voksne som har blikk for at alle barn er inkludert i lek og sosialt samvær med andre barn. En tydelig holdning til at ingen barn i barnehagen skal oppleve å være ekskludert fra barnehagefellesskapet. (Lund & Helgeland, 2016, s.42).

Lund og Helgeland skriver også om observasjon som forebygging mot mobbing.

For å avdekke mobbing er det viktig at personalet jobber aktivt med observasjon av hvordan barna trives og hvordan de er mot hverandre. En kan observere når en er en del av en lek eller en aktivitet, eller en kan stå på utsiden av aktiviteten og observere. Det er ofte nødvendig å bruke ulike observasjonsmetoder for å forstå hva som foregår (Lund & Helgeland, 2016, s 52).

Her er de innpå noe viktig, at de ansatte er observante er vesentlige for å oppdage mobbingen. Pål Roland og Ella Cosmovici Idsøe ser på en annen måte for å forebygge mobbing, de fokuserer på sosial kompetanse.

«Barna trenger å lære en rekke sosiale ferdigheter for å utvikle positive vennerelasjoner og forebygge mobbeatferd. Sosial kompetanse kan framheves gjennom presentasjoner, ved å være et godt forbilde, gjennom diskusjoner, fortellinger, videoer, rollespill, dukketeater, lek og andre aktiviteter som er tilpasset alder og utviklingsnivå hos barna man jobber med» (Roland & Idsøe, 2017, s.58).

De tar også opp at lek er den viktigste læringsarenaen for barn og er spesielt viktig for forebygging av mobbing. De trekker frem tre sentrale elementer innenfor sosial kompetanse som er viktig i forebygging av mobbeatferd: empati, selvsikkerhet og problemløsning, og at man bør gjøre forskjellige aktiviteter knyttet til de tre elementene.

Samarbeid med hjemmet er også noe som er sentralt når det gjelder forebygging, i tillegg til barnehagen er det en av arenaene for barn hvor de blir påvirket av voksnes holdning. Lund og Helgeland sier

Mobbing er et sårbart tema både for foreldre til den som blir mobbet og den som mobber. Det kan være utfordrende å snakke om både med andre foreldre og med andre ansatte i barnehagen. Dette bør være et jevnlig tema på felles foreldremøter i barnehager. Slike samarbeidsmøter bør inngå i barnehagens årsplan. Barnehagen bør ha hovedansvar for å forslå og innkalle til temamøter om mobbing (Lund & Helgeland, 2016, s.48).

2.6. Konsekvensene av mobbing:

Når det oppstår mobbing så er det viktig å huske at mobbing påvirker begge parter. Noe som gjør at begge kan få relasjonsproblemer. Det kan være vanskelig å huske når man havner i en slik situasjon.

Mobbing skader det fysiske, sosiale og følelsesmessige velværet for den som utsettes for det. Det gjør smertelig vondt for den som mobbes – men kan også være ødeleggende for barna som mobber, så vel som dem som ser på. Faktisk skaper mobbing et klima av frykt, ufølsomhet og manglende respekt for alle involverte (Idsøe & Roland, 2017, s.11).

I tillegg til å skape et destruktivt klima så påvirker mobbing også barnet som mobber ifølge Idsøe og Roland: «Barn som mobber, kan lettere bli involvert i slåssing og forstyrrende atferd som igjen medfører relasjonsproblemer. Dersom dette ikke stoppes, kan de utvikle sterke og vedvarende mobbestrategier som fortsetter inn i skolealderen og enda lenger (Monks mfl.2005)» (Idsøe & Roland, 2017, s.37). Så konsekvensene av mobbing er mange og påvirker mange.

Idsøe og Roland skriver også om at barnehagebarn kan vise tegn på at de blir mobbet:

«Til og med i barnehagealder kan barn som utsettes for mobbeatferd, vise fysiske symptomer som vondt i magen eller hodet eller føle seg triste/deprimerte eller redde/engstelige (Brenghden mfl. 2005), og de kan nekte å gå til barnehagen om morgenen – ev. nekte å bli værende i leveringssituasjonen. (Ladd & Ettekal 2013)» (Idsøe & Roland, 2017, s.39-40).

Dette er noe som jeg kommer tilbake til i funn og drøftingsdelen, da det er relevant for et av eksemplene som jeg fikk.

2.7. De voksnes holdninger som et forebyggende tiltak

I en artikkel fra barnehage.no så skriver journalist Silje Sandgrind om et foredrag som mobbeforsker Ingrid Lund holdt under en Toddler-konferanse. Der så prater Lund om forbindelsen mellom framkoblede voksne og mobbing: «der mobbing skjer, ser vi at det er mange framkoblede voksne i lekssituasjoner». Her så prater hun også om at å forebygge mobbing i barnehagen handler om å skape en kultur for raushet for forskjeller, for å prøve og feile og prøve igjen mens vi heier alle frem. Lund trekker frem tre kjernepunkter når det gjelder mobbeforebygging: 1. Holdninger, 2. Handlinger og 3. Handlinger der alt starter med holdninger. «Er det ikke rom for at man kan stoppe, støtte og veilede hverandre, legger man til rette for en kultur der mobbing kan få gode vekstvilkår sier Lund (Sandgrind,2018).

Kap.3: Metode

”En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder”. (Aubert, 1985, s.196 i Dalland 2017, s.51). Så når man velger seg en metode, må man vite hva man ønsker å få svar på. Da spiller det inn hvilken problemstilling man har. Slik som Dalland sier, en metode er et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap.

3.1. Valg av metode og innsamlingsstrategi:

Valg av hvilken type metode: Siden jeg skal få pedagogisk leder sitt perspektiv/mening om mobbing, så ble min metode en kvalitativ metode. Jeg ønsket å få meningen til pedagogiske ledere om mobbing, så jeg valgte å bruke intervju.

«Intervjuet er som nevnt blitt en svært vanlig måte å tilegne seg kunnskap om menneskers livssituasjon, deres meninger, holdninger og opplevelser på» (Brinkmann & Tangaard, 2012, s.17-18).

Dette var en oppgave som gjorde at jeg var opptatt av informantenes mening og da ble min metode en kvalitativ: «de kvalitative metodene tar sikte på å fange opp mening og opplevelse som ikke lar seg tallfeste eller måle» (Dalland, 2017, s. 52).

Kvalitativt intervju

«Formålet med det kvalitative forskningsintervjuet er å få tak i intervjupersonens egen beskrivelse av den livssituasjon hun eller han befinner seg i» (Dalland, 2017, s. 65). I denne oppgaven så passer det godt med et kvalitativt forskningsintervju, siden det er de pedagogiske lederne sine meninger jeg er ute etter. Siden min problemstilling er «hvordan kan pedagogiske ledere forebygge mobbing i barnehagen?» så ble det naturlig å gjennomføre intervjuer med pedagogiske ledere. Jeg vurderte underveis å intervju en styrer, for å få det perspektivet med, men jeg valgte å fokusere kun på pedagogiske ledere, siden det er de som styrer det meste av pedagogisk arbeid.

Jeg valgte også å intervju to pedagogiske ledere, en fra kommunal barnehage og en fra privat. Dette var for å finne ut om det var noen forskjeller i hvordan de jobber med mobbing. Jeg sendte mail til forskjellige barnehager for å høre om de hadde en pedagogisk leder som hadde anledning til å bli med på intervju. Valg av barnehager: Etter tips fra mine veiledere så tok jeg kontakt med noen på praksiskontoret på skolen for å få tips til noen barnehager som

har hatt fokus på mobbing, der fikk jeg navnet på noen i kommunen som gav meg tips til barnehager som jeg kunne ta kontakt med. Så jeg endte opp med en barnehage derifra og en barnehage som jeg har hatt praksis i. Grunnen for det er at jeg ønsket å se om det var noen store forskjeller på en barnehage som har større fokus på mobbing enn en som ikke har det.

Før jeg gjennomførte intervjuene lagde jeg en intervjuguide (se vedlegg 2) med 10 spørsmål, som kunne gi meg nok info til å svare på problemstillingen min. Jeg sendte intervjuguiden til de av informantene som ønsket det, siden det kunne være med på å gi meg et svar på problemstillingen min.

Siden jeg skulle gjennomføre intervju, så lagde jeg en intervjuguide. Jeg valgte å bruke en lydopptaker og ta notater selv under intervjuet, noe som kan skape en dialog med informanten. I etterkant av intervjuet så transkriberte jeg intervjuet, og slettet lydopptaket for å beskytte informanten. «En vanlig måte å bearbeide intervju på, er å skrive ned ord for ord det som er sagt. Arbeidet er møysommelig, men det gir samtidig en mulighet til å gjenoppleve intervjuet. Dette kalles å transkribere» (Brinkmann & Tanggaard, 2012, s. 88).

3.2 Adgang til felten/utvalg av informanter

Informantene

Intervjuene ble foretatt i to forskjellige barnehager, en privat og en kommunal. I hver av barnehagene intervjuet jeg en pedagogisk leder.

Jeg velger å inkludere informasjon om informantenes bakgrunn siden det forteller oss hvor mye erfaring de har, for denne oppgaven ønsket jeg intervju pedagogiske ledere som hadde jobbet en stund og kanskje har hatt erfaring med noen mobbesaker.

Informant 1 (Ped 1) fra kommunal barnehage som jeg fikk tips om hadde fokus på mobbing: Kvinne, 44år. Utdannet – barnehagelærer i 2000 på DMMH. Har tatt videreutdanning som inkluderer språk/kommunikasjon, ledelse og veiledning. Har tidligere jobbet i en barnehage som hun startet selv, og en annen barnehage. Har jobbet i denne barnehagen i 8 år, og har stillingen som pedagogisk leder/styrerassistent.

Informant 2(Ped 2) praksislærer fra privat barnehage: Kvinne, 40år. Utdannet – barnehagelærer i 2003 på DMMH. Tatt videreutdanning som inkluderer veiledning. Har stillingen som pedagogisk leder og har jobbet der i 8 år.

3.3. Gjennomføring av datainnsamling

I de to intervjuene jeg gjennomførte, ble de utført på to forskjellige måter. Men før hvert intervju så spurte jeg om det gikk bra at jeg tok det opp, noe som gikk bra for begge og jeg informerte de om at jeg kom til å slette det så fort jeg hadde transkribert det. Med Informant 1 så ble det et litt mer åpent intervju, hvor hun fortalt nokså fritt rundt tema, hvor jeg passet på etterpå at vi hadde vært gjennom de punktene som jeg hadde ønsket å inkludere. Dette intervjuet tok litt lengre tid enn jeg hadde planlagt, siden det ble rundt 1 time langt, men dette viser bare at temaet var engasjerende for informant 1. Under dette intervjuet så viste personen meg planer og guider som den barnehagen brukte rundt mobbing. Dette intervjuet fant sted på kontoret til informanten, her ble vi bare avbrutt av en telefon som hun måtte ta midt under intervjuet, hun var i tillegg til pedagogisk leder også styrerassistent, dette var ikke noe problem siden jeg bare kunne sette diktafonen på pause og fortsette etter telefonsamtalen var ferdig.

Det andre intervjuet foregikk på et møterom, ulempen med det var at det var noen som hadde kontor ved siden av, som måtte gjennom rommet for å komme seg på avdelingen sin, så det ble noen forstyrrelser når den personen kom og gikk. Dette intervjuet ble et mer strukturert ett, og brukte rundt 25 minutter.

Før jeg startet med spørsmålene som handlet om temaet, så tok jeg et par innledningsspørsmål om hvor lenge siden det var de ble utdannet, hvilken utdanning de hadde og hvor lenge de hadde jobbet i den barnehagen de var i nå, avslutningsvis fikk de på slutten av intervjuene muligheten til å legge til ting hvis de ønsket det. Disse spørsmålene var de som jeg hadde i intervjuguiden (se vedlegg 2) som jeg hadde sendt til de på forhånd sammen med samtykkeskjema (se vedlegg 1).

3.4. Analyse av data

Analysen skal hjelpe oss til å finne ut av hva intervjuet har å fortelle. I tolkningen søker vi meningen i det vi har fått vite. I analysen er det viktig å få frem innholdet i intervjuet på en mest mulig saklig måte (Dalland, 2017, s.87).

Så for å få et svar på problemstillingen min så gjorde jeg følgende:

Etter å ha gjennomført intervjuene, fikk de spilt inn på en diktafon, så transkriberte jeg de, før jeg slettet opptakene fra diktafonen. Etterpå så leste jeg igjennom transkripsjonene, og trakk ut de punktene som belyser problemstillingen min. Her delte jeg de viktigste punktene inn i forskjellige fargekoder. Dette gjorde jeg for å få en god sammenligning av de to intervjuene og få frem de viktigste punktene, men det hjalp meg også ved å gi meg en god struktur slik at det ble lett å finne de forskjellige delene igjen senere. Disse punktene kommer jeg tilbake til i resultat og drøftingsdelen.

Fargekodene ble delt inn etter om de var eksempler, begreper eller svar som kunne hjelpe meg med å svare på problemstillingen. Etter dette så, fant jeg relevant teori som kunne støtte opp funnene.

3.5.Etikk:

Når man skal gjennomføre forskning må man også huske det etiske aspektet.

Forskningsetikk handler ikke minst om å vareta personvernet og sikre at de som deltar i forskning ikke blir påført skade eller unødvendige belastninger.

Forskningens mål om å vinne ny kunnskap og innsikt må heller ikke skje på bekostning av enkeltpersoners integritet og velferd (Dalland, 2017, s.236).

Anonymisering er viktig del av forskningsetikken, siden det er med på å beskytte de som det forskes på fra skade og urimelige belastninger. «For mange er det å få være anonym en forutsetning for å delta i en undersøkelse. Forskning er avhengig av at informantene har tillit til at forskere har taushetsplikt om opplysningene de får gjennom sine undersøkelser» (Dalland, 2017 s.240). Ved å anonymisere intervjuene, så gjør det hele situasjonen enklere og tryggere for informantene, de trenger ikke å bekymre seg for at det de sier skal bli koblet enten til seg selv eller til deres barnehage. Da kan det bli mer flyt i intervjuene, og det er større sjanse for at man får deres virkelige mening om saker, og noe som kan være med å bidra til at forskningen blir mer ekte og korrekt.

«Når datamaterialet er anonymt, er det ikke mulig å knytte enkeltpersoner til opplysningene. Ved bruk av lyd- eller billedopptak, må også disse slettes/makuleres eller sladdes når prosjektet avsluttes, dersom det ikke er inngått avtale om gjenbruk» (Dalland, 2017, s.239). Siden jeg skal bruke lydopptaker under intervjuene så er det viktig at jeg informerer informantene om at når jeg er ferdig med å transkribere opptakene så blir de slettet.

Informert samtykke (se vedlegg 1) innebærer at informantene informeres om undersøkelsens overordnede mål, at undersøkelsen er på frivillig basis og at personen kan trekke seg når som helst. Dette gjøres for at informantene virkelig skal ha fått med seg hva de er med på.

3.6. Metodekritikk

Ved å bruke en lydopptaker, så styrkes reliabiliteten og troverdigheten, siden det fører til en nærhet mellom forsker og forskningsobjektet så kan man unngå misforståelser i større grad og dermed sikre at dataen man samler inn er relevant for spørsmålene man vil ha svar på. Når det gjelder begrepet reliabiliteten så handler det om hvorvidt undersøkelsen representerer den virkelige situasjonen, altså om hvordan undersøkelsen er gjennomført. Når man bruker et teknisk verktøy, så er det en fare for at det kan oppstå feil med den, og at man ikke får transkribert intervjuet likevel. Når man transkriberer et intervju, så mister vi noe sier Dalland, han trekker frem at nyansene i en stemme, mimikken i et ansikt og kroppens språk ikke følger med i utskriftene (Dalland, 2017, s.87-89).

I det ene intervjuet så kjente de ikke meg i det hele tatt, mens i det andre intervjuet så var det et intervju med min tidligere praksislærer. Dette påvirket ikke intervjuene i noen spesiell grad, men det er mulig at informant to følte seg trygg på meg og kunne dele et eksempel på en mobbesak, noe informant to kanskje ikke ville gjort hvis det var en helt fremmed person som skulle gjennomføre intervjuet, da det er et sensitivt og vanskelig tema. Når det gjelder å sende intervjuguiden (se vedlegg 2) til informant 1, så var det noe som gjorde at hun var veldig godt forberedt, noe som i utgangspunktet er bra, men i denne situasjonen ble det litt slik at hun satt klar med handlingsplaner og bøker om mobbing. Så da ble det ikke så mye hennes mening som kom frem, noe som jeg ønsket å frem, men heller hvordan det er ifølge lover og planer.

Kap.4: Funn og drøfting

Nå som jeg skal presentere mine funn og drøfte de, så vil jeg dele de inn i noen deler: Den første delen handler om hvilke tanker, definisjoner og erfaringer de pedagogiske lederne har om mobbing i barnehagen. Den andre delen tar for seg forebygging og voksenrollen. Den tredje delen så handler det om håndtering av mobbesaker og hvordan man kan få mer kunnskap om mobbing i barnehagen.

Etter å ha analysert intervjuene ved å se gjennom transkripsjonene og kodet sentrale punkter, så var det disse punktene rundt mobbing som ble tatt opp mest hos begge informantene:

- Bevissthet rundt mobbing i barnehage
- Mobbing starter i tidlig alder
- Anerkjennelse av barnas følelser
- Observasjon som et viktig verktøy når det gjelder forebygging
- Viktig at de voksne er gode rollemodeller (hvordan de prater om andre osv)
- Sørge for at personalgruppen er bevisste på at mobbing kan skje.
- Lekegrupper som forebyggende tiltak
- Lekekompetanse, sosial kompetanse og språk.
- Viktig å huske at det barnet som mobber også trenger oppfølging
- Skille mellom mobbeatferd og mobbing.

4.1. Tanker om mobbing i barnehage

Begge informantene syntes det var vanskelig å definere mobbing i barnehage, men i informant 1 sin barnehage hadde de en perm som handlet om mobbeatferd, mobbing og hvordan man skal håndtere mobbesaker.

Jeg spurte først informantene om det fantes mobbing i barnehagen og hva de tenkte om mobbing. Informant 2 svarte: «Tenker at det finnes, at det er viktig at vi, de voksne, er oppmerksomme, så fort man får verbalt språk, så kan man ekskludere og utestenge.»

Informant 1 besvarte det samme spørsmålet slik: «Vi har en perm som må vi må være tro mot, og i den så står det at mobbing er når en person systematisk går gjentatte ganger og over tid, og trakasserer et offer» Dette samsvarer med forsker Dan Olweus's definisjon «En person er mobbet eller plaget når han eller hun, gjentatte ganger og over en viss tid, blir utsatt for

negative handlinger fra en eller flere andre personer» (Helgesen 2014, s.21). Videre så kommer informant 1 med eksempler på ulike former for mobbing: «mobbing kan være slag og spark, det fysiske, men det kan også være det psykiske, utestenging. Det kan være en spesifikk handling eller at barnet ikke er bevisst på sin egen atferd.»

Informant 1 mener også at det handler mye om makt i mobbing: «Mobbing handler om antisosial og klar normbrytende atferd. Makt og avmakt, det er avmakt i mobbing.» Dette stemmer overens med en av Olweus's karakteristika for mobbing: «Den som mobber, velger gjerne ofre som han/hun opplever som svakere, enten fysisk, sosialt eller psykisk» (Idsøe & Roland, 2017, s.17). Det går på makt når mobberen går løs på noen som er «svakere», ved at mobberen kan bruke makten som den har i gruppen. Videre så fortsatte informant 2 med å prate om hvordan mobberne er, de er ofte flinke verbalt, sosialt uredd og selvsikker. Hun sier at man kan se at mobberne jobber veldig hardt, mye blikk og de styrer. At de som mobber er flinke verbalt, sosialt uredd og selvsikker kan være noe som gjør at det er vanskelig å håndtere mobbesaker, siden man ikke vil gjøre det slik at de barna som mobber slutter å være verbale, sosialt uredde og selvsikre. Så man må trå forsiktig når man skal håndtere de.

4.2. Erfaringer med mobbing i barnehagen

I begge intervjuene fikk jeg eksempler på mobbesaker som de hadde opplevd:

Informant 1 fortalte følgende om følgende erfaring: To gutter som drev å slo en annen gutt (ikke etnisk norsk). Noe som skjedde spesielt i uteleken. Den ikke etniske gutten, han som ble mobbet, løp først, også slo de han med pinner etterpå. Informanten mente at for de to guttene som slo så var nok det en slags form for lek.

Jeg fikk også et annet eksempel fra informant 1 som jeg vil inkludere siden det handlet om at det var en forelder som kom og fortalte at barnet ble mobbet. «Vi hadde en episode der det var en mor som kom og fortalte at barnet hennes ble mobbet i barnehagen. Da spurte jeg om hvorfor hun trodde det, og da var det visst sånn at barnet nesten aldri ville i barnehagen og skrek nesten hver dag. Hun sa også at barnet ikke hadde noen venner i barnehagen. I slike saker så spør vi også om barnet har blitt fysisk, psykisk plaga, erta eller holdt utenfor lek av andre barn i barnehagen. I hvilken grad opplever du at barnet ditt blir sett av andre barn eller voksne i barnehagen. I denne saken så syntes ikke moren at barnet ble det. Da måtte vi inn å sjekke det». I dette eksemplet så viser barnet ifølge Idsøe og Roland tegn på en atferd som kan bety at barnet blir mobbet:

til og med i barnehagealder kan barn som utsettes for mobbeatferd, vise fysiske symptomer som vondt i magen eller hodet eller føle seg triste/deprimerte eller redde/engstelige (Brenghden mfl. 2005), og de kan nekte å gå til barnehagen om morgenen – ev. nekte å bli værende i leveringssituasjonen (Ladd & Ettekal 2013)» (Idsøe & Roland, 2017, s.39-40).

Et eksempel på en mobbesak fra informant 2: En jente som ble utestengt av andre, de andre jentene hvasket at hun ikke fikk være med, slik at de voksne ikke skulle høre det. Dette var en hendelse som gjorde den avdelingen mer bevisst på at mobbing kan foregå i barnehagen, som informant 2 sa: «Så fort man får et verbalt språk, så er man i stand til å drive med mobbing eller utestenging».

Disse eksemplene viser de ulike formene for hvordan mobbing kan foregå i barnehagen og er i tråd med formene som Ella Idsøe og Pål Roland skriver om i temaheftet *Mobbeatferd i barnehagen*. De ulike formene er fysisk, verbal og relasjonell mobbing (Idsøe & Roland, 2017, s.29).

4.3. Grunner for mobbing

Begge informantene pratet om hva grunnen kunne være for at noen barn i barnehagen mobber, og da trakk de frem manglende muligheter til vennskap og lek: «det kan skyldes manglete lekekompetanse, lite språk og manglende sosialkompetanse». Men andre grunner kan det være at barna har plukket opp slik atferd av voksne, og tenker at det er greit å behandle andre slik. Som informant 1 sa, så er det de som mobber ofte de som er «flinke verbalt, sosialt uredd og selvsikker. Barn som mobber er ikke lykkelige barn. Det kan være forskjellige grunner for at de handler slik de gjør. De fremstår ofte som selvsikre, men innvendig kan det være kaos.»

4.4. Forebygging

I rammeplanen så står det at «Personalet skal bidra til å forebygge, stoppe og følge opp diskriminering, utestenging, mobbing, krenkelser og uheldige samspillsmønstre.» (Rammeplanen 2017, s.23). Så hvordan kan de i barnehagen gjøre det?

Observasjon

Når det gjelder forebygging trakk informantene frem observasjon og kompetanseutvikling som sentrale begreper for å øke kunnskapen om det. Det stemmer overens med hva Lund og Helgeland skriver om observasjon som et forebyggende verktøy:

For å avdekke mobbing er det viktig at personalet jobber aktivt med observasjon av hvordan barna trives og hvordan de er mot hverandre. En kan observere når en er en del av en lek eller en aktivitet, eller en kan stå på utsiden av aktiviteten og observere. Det er ofte nødvendig å bruke ulike observasjonsmetoder for å forstå hva som foregår (Lund & Helgeland, 2016, s.52).

Observasjon blir et nøkkelbegrep når det gjelder forebygging, og det å bruke lekegrupper kan være et godt tiltak for å få sett barna i samspill med andre og for å få et nærmere syn på alle barna i barnegruppen. Dette er samsvarer også med det Lund og Helgeland sin forskning om observasjon som jeg nevnte ovenfor. Det er noe som begge informantene tok opp også, slik som jeg nevnte tidligere. Tilstedeværende og observante voksne er en av de viktigste delene når det gjelder forebygging, ved å ha slike voksne i barnehagen så kan man oppdage mobbing tidlig og kan få jobbet med å få fikset det så fort som mulig.

Anerkjennelse

I intervjuet med informant 1 så prater hun mye om anerkjennelse: «Anerkjennelse av følelsene til barna blir et viktig arbeid. Og det jobber vi veldig mye med. Vi går inn, vi definerer ikke, men gjør barna bevisst på sin atferd». I barnehagen til informant 1 hadde de grupper med barna hvor de pratet om følelser og om hvilke berøringer som er gode og dårlige. Dette var noe de hadde som forebyggende tiltak for både mobbing og seksuelle overgrep. I tillegg så sørget de for at alle som jobbet i barnehagen, inkludert kokker og vaktmester, var tatt med i en plan som handlet om hva man skulle gjøre hvis et barn kom og sa at det var mobbet eller utsatt for overgrep. Anerkjennelse er også et begrep som gikk igjen fra begge informantene. At man må møte de som mobber med å prøve få de til å sette ord på hvorfor de gjør det de gjør. Hjelp de til å sette ord på det. Anerkjennelsens betydning når det gjelder forebygging av mobbing er noe som Lund og Helgeland skriver om:

Ved mobbing utløses mange følelser. Den som utsettes for mobbing kan bli trist, sint, føle skyld og frykt. Den eller de som utsetter andre for negative hendelser kan kjenne det likedan. De voksne rundt kan reagere med alle slags følelser. Det

viktigste da er det voksnes bevissthet på hvordan de håndterer både sine egne og barnas følelsesuttrykk. Da er det avgjørende at de voksne har emosjonell kompetanse og er emosjonelt modne. Det betyr i praksis at den emosjonelt modne voksne er bevisst sine følelser og følelsesuttrykk, samtidig som forståelsen og aksepten for barnets følelser anerkjennes gjennom holdninger og handlinger. Det betyr at barnehagen har en praksis der følelser har en naturlig plass i hverdagen, ikke minst med tanke på det forebyggende arbeidet mot mobbing (Lund & Helgeland, 2016, s.33).

Dette tenker jeg er gode og viktige poenger for å forebygge mobbing, og det virker som de i informant 1 sin barnehage jobber mye med dette. Sørge for at de voksne er bevisst på hvordan de håndterer sine egne og barnas følelsesuttrykk. Dette er noe man kan jobbe med, enten via avdelingsmøter eller personalmøter. Så kan man jobbe med å hjelpe barna med å sette ord på følelsene sine med å ha barnegrupper hvor man har fokus på følelser.

Gode rollemodeller

Informant 2 trekker frem viktigheten av å være en god rollemodell som voksen, siden barna ser hvordan vi er mot andre. Hvordan man prater med barna og hvordan du prater om barnas atferd, hvilken atferd eller handling roser man og hva berømmer man, er av betydning i holdningsskapende arbeid. Dette kan man se at forsker Ingrid Lund mener også er viktig, hun skriver om tre punkter som er: 1. Holdninger, 2. Handlinger og 3. Handlinger der alt starter med holdninger (Sandgrind, 2018).

Pedagogisk leders rolle i arbeidet med å forebygge mobbing i barnehagen går mye på det å sørge for at resten av personalet har nok kunnskap om temaet, og at de observerer. Men deres roller går også ut på å legge til rette slik at barna kan få lært seg om sine egne følelser, slik at de kan si ifra når de føler de ikke har det bra med noen av de andre barna eller at noen av de andre barna gjør noe urett med dem. Det blir også pedagogisk leders ansvar å sørge for et godt samarbeid med foreldre rundt mobbing, slik at også de kan gjøre litt hjemme (hvis det er nødvendig).

Inkludering av barna, foreldre og personalet:

Et av spørsmålene i intervjuguiden (se vedlegg 2) gikk ut på hvordan man kan inkludere barn, foreldre og personalet når det gjelder forebygging. Når det gjelder barna svarte informant 2:

«lekegrupper og samlingsstunder er sentrale områder hvor man kan forebygge sammen med barna. Man må styrke barnas kompetanse til å bli med i lek». Dette passer inn med det Roland og Idsøe sier «Barna trenger å lære en rekke sosiale ferdigheter for å utvikle positive vennerelasjoner og forebygge mobbeatferd» (Idsøe & Roland, 2017, s.58). De som jobber i barnehagen må sørge for at barna lærer seg hvordan man kan få vennskap og utvikle vennskap, dette er med på å bidra til at barna utvikler sin sosiale kompetanse og kan bidra til å forebygge mobbing.

Om personalet sa informant 2 at «man må være tilstedeværende voksne og vite hvor barna er. Også at det er viktig at de vet hva som skjer eller hva som kan skje og være oppmerksomme på vennskap». Når det gjelder foreldresamarbeid rundt forebygging mente informant 2 at det er viktig med en åpen og ærlig dialog. Dette er i samsvar med noe Lund og Helgeland skriver om angående de voksnes rolle i å tilrettelegg for et lekemiljø som er utfordrende og trygt for fellesskap og vennskap: «Ha en kultur for tilstedeværende, nærværende voksne som har blick for at alle barn er inkludert i lek og sosialt samvær med andre barn. En tydelig holdning til at ingen barn i barnehagen skal oppleve å være ekskludert fra barnehagefellesskapet» (Lund & Helgeland, 2016, s. 42).

Det som begge informantene pratet litt om som et forebyggende tiltak var å ha barnemøter, altså hvor man prater med barna om hvordan de har det i barnehagen.

Under punktet om inkludering av barna, så trakk informant 1 frem at det er viktig å ha barnemøter, at de bruker et program som heter Trygg og sterk, som handler om mobbing, og det går ut på at hvis man er trygg og sterk, så vil man være det i en mobbesituasjon også. Barna skal kjenne sine egne rettigheter og ha kompetanse til å kjenne igjen følelser som er trygg og utrygg.

Lekegrupper som forebyggende tiltak

Begge informantene nevnte også lekegrupper som en nyttig arena for å oppdage mobbing. Siden da kan man få observere barna i større grad, siden det er en mindre gruppe. Informant 1 sier at «lekegruppene er viktige for å bryte ned barnegruppen, slik at du kan se gruppen.» Dette ble støttet opp hos informant 2, som også trakk frem lekegrupper som en god mulighet for å få observert barnas sosial og lekekompetanse. Dette kan vi koble til hva Roland og Idsøe sier om forebygging, de trekker frem lek som en viktig arena for forebygging, og da blir lekegrupper en fin mulighet til å få observert barnas sosiale- og lekekompetanse, som kan bidra til å avdekke mobbing i barnehagen (Idsøe & Roland, 2017, s.59).

4.5. De voksnes rolle

Begge informantene trakk frem viktigheten av at man som voksen er bevisst på hvordan man prater om andre når man har barn rundt seg. Det er viktig med tydelig, trygge og aktive voksne. Informant 1 nevnte også viktigheten av at alle som jobber i barnehagen har kompetanse til å håndtere saker hvis de får høre om noe, som jeg nevnte i delen om forebygging.

Informant 1 sa følgende om de voksnes rolle i barnehagen: «Vi har en viktig rolle i å veilede foreldre innenfor mobbing. Personalet skal være trygge og tydelig og aktive voksne i miljøet. Og være empatisk modell, vise empati og omsorg. Være gode rollemodeller. Vekt på mestring og prososial atferd. Prøve å hjelpe barna med å utvikle empati. Hjelp dem til å hevde seg selv. Hevde plassen sin. Ikke trekke seg unna. Stå på saken sin. Se viktigheten av vennskap. Ha den sosiale kompetansen, slik de er rustet til å få vennskap og holde på vennskap.»

Forsker Ingrid Lund sier at det er tre kjernepunkter når det gjelder mobbeforebygging: 1. Holdninger, 2. Handlinger og 3. Handlinger der alt starter med holdninger (Sandgrind,2018). Dette er relevant for punktet om de voksnes rolle når det gjelder forebygging siden, slik som informantene sier, at det er viktig med voksne som er bevisst på hvordan man prater om andre med barn rundt seg og at det er viktig med tydelige, trygge og aktive voksne. Dette går på holdninger og handlinger

Det er viktig å være oppmerksomme på barnas lekekompetanse er også noe som kommer frem gjennom disse intervjuene, hvordan de går inn i lek og hvordan de leker med de andre barna. For hvis de ikke kan de riktige strategiene for å inngå i lek med andre, er det fare for at de bruker en metode som ikke er så ønskelig for de andre barna, noe som igjen kan forårsake at det blir mobbing. Så da må man som voksen hjelpe barna med hvordan man kan inngå i lek med andre. Så for at dette skal gjøres så kreves det at de voksne som jobber i barnehagen er tilstedeværende, slik at de får observert barna i lek og i samspill med andre. Det samme gjelder det med barnas sosiale kompetanse, hvis de ikke kan å si ifra eller ikke kan å spørre om å få bli med, men bruker andre måter, som for eksempel å slå noen av de andre barna. Vennskap blir også en sentral del av det forebyggende, som begge informantene tar opp, så er det viktig at barna lærer seg det å få venner og beholde vennskap. Og da kommer vi igjen innpå det med sosialkompetanse og lekekompetanse. Da må de voksne, hjelpe og veilede de som sliter med det.

Holdningen til de voksne er noe som jeg har tatt opp en del i denne delen av oppgaven, og det er fordi jeg tenker at det er en såpass viktig del av det forebyggende arbeidet. Det gjelder både deres holdninger til mobbing i barnehage, men også deres tilstedeværelse når de er på jobb i barnehagen. Hvis de er fraværende under barnas lek, slik som mobbeforsker Lund og informantene pratet om, så går man glipp av mye som kan være en del av mobbing. Det kan også skape mobbing blant barna hvis holdningen til de voksne er dårlig, altså behandler andre dårlig. Der blir samarbeidet med foreldrene en viktig del, sørge for at de er bevisste på hvordan de prater om andre barn eller voksne hjemme, slik at barna ikke lærer seg slike holdninger. Dette er nok et av de vanskeligere punktene, siden det er nok mange voksne/foreldre som ikke tenker så mye over hvilke holdninger de gir til barna hvis de prater negativt om andre ved middagsbordet eller i hentesituasjoner. Dette blir vanskelig for de som jobber i barnehagen med å avdekke også, siden det er noe som kan foregå utenfor barnehagen. Da er det kanskje noe man kan ta opp på et foreldremøte eller en foreldresamtale, hvor man gjør foreldrene bevisste på hva de sier når barnet deres er i nærheten.

4.6. Håndtering av mobbing

Noe av det begge informantene trakk frem når det gjaldt håndtering av en mobbesak, og hvordan man skal hjelpe mobbeofferet er at man finner ut barnets sterke sider, så kan man bruke det i barnehagen og vise frem barnets sterke sider. Det er noe som fungerte i en av sakene som informant 1 pratet om. Da ble de to guttene interessert og ville leke med den tredje gutten. Noe begge tok opp var at det krevdes observasjon over tid for å finne ut om det er en mobbesak. Videre så har de på informant 1 sin barnehage en perm som de tar frem når de må håndtere slik saker. Når de skulle håndtere saken videre i informant 1 sin barnehage, så gikk de inn å så på hvilken lekekompetanse de barna hadde. Etterpå hadde de en foreldresamtale med foreldrene til barnet for å finne ut hva han gjør hjemme og hva han bruker å leke der, og om han har behov for å være mye i aktivitet. Dette var noe som også informant 2 pratet om også når det gjelder hvordan hun ville håndtere en mobbesak: «Ville pratet med barna, og også hjulpet barnet som blir mobbet, med å vise frem det barnets styrke, gjort det mer synlig og populært.»

I informant 2 sin barnehage gjorde når episoden som jeg nevnte tidligere oppsto, så når de ble oppmerksomme på at noe var galt, så begynte de med å observere de barna over tid. De hadde samtaler med barna hver gang en slik situasjon oppstod, altså utestenging, de voksne var alltid

i nærheten og barna fikk ikke leke alene med lukkede dører. Og de hadde samlingsstunder om hva som er fint å si. Dette er noe som er i tråd med hva Roland og Idsøe skriver om hva de voksne må gjøre: «De voksne må observere og være oppmerksomme på situasjoner som oppstår i barnehagen, vise tydelig at den negative atferden ikke er tolerert, og hjelpe med aktiviteter som gjør at barna lærer hvordan de skal samhandle bedre» (Idsøe & Roland, 2017, s.37).

Jeg vil også trekke frem viktigheten av at man ikke glemmer det barnet som mobber, som Idsøe og Roland skriver om «barn som mobber, kan lettere bli involvert i slåssing og forstyrrende atferd som igjen medfører relasjonsproblemer. Dersom dette ikke stoppes, kan de utvikle sterke og vedvarende mobbestrategier som fortsetter inn i skolealderen og enda lenger» (Idsøe & Roland, 2017, s.37). Begge informantene var også enige om at det er viktig ikke å glemme barnet som mobber og husker å møte det på rett måte, det vil si å møte barnet på en anerkjennende måte samtidig som du gjør det klart at slik atferd ikke er akseptert.

Men i mobbesaker så kan man nok møte noen foreldre med en holdning om at mobbing ikke kan skje i barnehagen, at barna er for små eller at deres barn aldri ville gjort noe slemt mot andre. Så her må man veilede, som jeg skrev om tidligere, og informere foreldrene slik at de skjønner at det faktisk kan skje mobbing i barnehagen også.

4.7. Veien videre for å få mer kunnskap om mobbing i barnehagen

Her trakk begge informantene frem kursing, kompetanseutvikling, veiledning og viktigheten av å tørre og prate om mobbing i barnehagen. Men det var også noe som informant 2 syntes var litt vanskelig å svare på.

Informant 1 trakk også frem muligheten for å få mer fokus på mobbing når man holder på med implementeringsarbeid av vennskap fra den nye rammeplanen. Kurs om observasjon og sosialkompetanse for personalet kan være positivt. Å skape et tettere samarbeid med hjemmet, og at ledelsen bør inkluderes i en større grad, i den faglige biten, noe som kanskje gjelder i større barnehager. Her vil jeg trekke inn det Lund og Helgeland skriver om foreldresamarbeid, at barnehagen bør ha foreldremøter med mobbing som tema, og at slike møter tas opp i årsplan. Dette tenker jeg er gode tiltak for å øke oppmerksomheten rundt mobbing og for å få et bedre samarbeid mellom barnehage og hjem rundt vanskelige temaer.

Kompetanseutvikling bidrar til at personalgruppen blir mer forberedt og vet hva de skal gjøre når mobbing oppstår. Slik Gotvassli skriver så anses personalets kompetanse å være det viktigste bidraget for å sikre god kvalitet i barnehagen, og at det betyr at systematisk arbeid med kompetanseutvikling blir en viktig lederoppgave. Veiledning både hos foreldre og personalet blir også en viktig del av lederoppgavene for pedagogiske ledere, da tenker jeg på veiledning om mobbing. Gjennom veiledning av foreldre og personalet så er det en del av det forebyggende arbeidet (Gotvassli, 2013, s.126).

Mer kunnskap om temaet er også noe som kan jobbes videre med, da var informant 1 inne på noe som kunne vært en god løsning, med at man kan bruke muligheten for å få mer fokus på mobbing når man holder på med implementeringsarbeid av vennskap fra den nye rammeplanen.

At den nye rammeplanen (2017) har inkludert mobbing er et steg i rett retning for å øke forebyggingen av mobbing i barnehagene. Det bidrar til en økt oppmerksomhet rundt temaet og gjør at vi kan snakke mer om teamet, og det kan gjøre at foreldrene også får mer kjennskap/kunnskap om det, noe som er positivt.

Om det er nok kompetanse rundt mobbing i personalgruppen i barnehagen

Hos informant 2 så hadde de i fjor en runde med mobbing, masse fagtekster og diskusjoner på personalmøte og avdelingsmøter. Hun tok også opp problematikken med at personalet skiftes ganske ofte. Hos informant 1 så blir alle de som blir ansatt der nødt til å lese og skrive under på at de skal følge instruksene som står i permen som de hadde om mobbing. Det tenker jeg er et bra tiltak for å forebygge mobbing, at alle får den kunnskapen når de starter å jobbe der. Det kunne vært en mulighet for den andre barnehagen, og gjøre noe av det samme.

Jeg tenker at det hadde vært et bra tiltak hvis flere barnehager førte samme drift som barnehagen hos informant 1, hvor de har tiltaksplan hvis det skulle oppstå mobbing, og at alle som jobber der må lese og skrive under på at de skal følge den planen. Det gjør at de ansatte blir bevisste og oppmerksomme på at mobbing kan skje.

Kap.5: Oppsummering og avslutning

Problemstillingen min var *hvordan pedagogiske ledere kan forebygge mobbing i barnehagen?*

I denne oppgaven har jeg vært innom flere aspekter som er knyttet til mobbing, noe som jeg mener må til for å få et godt svar på problemstillingen min. Jeg har forsøkt å finne ut hva et par pedagogiske ledere tenker om mobbing i barnehage, hvordan de håndterer mobbing og hvilke tiltak de kan gjøre for å forebygge mobbing. Og måten jeg har gjort det på er å intervjuet et par informanter og gjort undersøkelser om mobbing.

Fra informant 1 som jeg syntes sier det godt om hvordan det skal være for barna i barnehagen «Barna fortjener en barndom preget av vennskap og fantasi. Lek og gode opplevelser. Nære og trygge relasjoner til voksne og de andre barna. Mobbing hører ikke hjemme i den gode barndom». Og for at vi skal klare å legge til rette for det, så må vi som pedagogiske ledere være beviste på at mobbing skjer, og dermed gjøre resten av personalet også oppmerksomme på det. Bare at vi klarer å skape en slik bevissthet på avdeling så kan det utgjøre en stor forskjell.

Etter å ha arbeidet med denne oppgaven vil jeg anta at mye av det forebyggende arbeidet som foregår i barnehage varierer, men har også noen fellestrekk som har sammenheng med forskning. Jeg mener jeg har fått belyst problemstillingen min gjennom å undersøke hvordan pedagogiske ledere jobber med forebygging gjennom intervju og ved å finne relevant teori.

De viktigste funnene vil jeg si er viktigheten av observante voksne og viktigheten av å lære barna om følelsene sine. Kompetanseutvikling er også et annet funn som jeg vil trekke frem som viktig for denne oppgaven, da jeg hadde problemstilling om hvordan pedagogiske ledere kan forebygge mobbing.

Pedagogiske ledere kan bruke samlingsstunder og lekegrupper for å inkludere barna i forebyggingen, slik som informantene gjør. Andre funn som jeg vil nevne som viktige er holdningen til de voksne og viktigheten av å hjelpe barna som sliter enten med lekekompetanse eller den sosiale kompetansen, hvis de sliter med det over lengre tid kan det hende de starter med en atferd som kan føles som mobbing for de andre barna.

Dette temaet er veldig stort, så det er vanskelig å få gjort så mye som jeg skulle ønsket i denne oppgaven, som for eksempel intervjuet foreldre, barn og forskere. Jeg kunne også fått perspektivet fra andre som jobber i barnehagen, som assistenter, barne- og ungdomsarbeider eller styrere. Avslutningsvis vil jeg si at det har vært en spennende oppgave å jobbe med.

Litteraturliste

Bratterud, Å., Sandseter, E.B.H. & Seland, M. (2012). *Barns trivsel og medvirkning i barnehagen. Barn, foreldre og ansattes perspektiver*. NTNU Samfunnsforskning. Trondheim.

Dalland, O. (2017) *Metode og oppgaveskriving*. 6.utg. Oslo: Gyldendal akademisk

Gotvassli, K.Å. (2013) *Boka om ledelse i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget AS.

Gudjonsson, I. (17.08.2017). *Slik kan barnehager jobbe mot mobbing*. Hentet 10.04.2018 fra <https://laringsmiljosenteret.uis.no/forskning-og-prosjekter/laringsmiljo/laringsmiljoprojektet/siste-nytt-om-laringsmiljoprojektet/slik-kan-barnehager-jobbe-mot-mobbing-article118615-21415.html>

Helgesen, M.B. (2014). *Mobbing i barnehagen. Et sosialt fenomen*. Oslo: Universitetsforlaget AS.

Idsøe, E.C & Roland, P. (2017) *Mobbetattferd i barnehagen. Temaforståelse – forebygging – tiltak*. Oslo: Cappelen Damm As.

Jacobsen, D.I & Thorsvik, J. (2014) *Hvordan organisasjoner fungerer*. 4.utg. Bergen: Fagbokforlaget.

Lindboe, A. (26.01.2018). «På tide med en mobbelov for barnehagebarn». Hentet 30.april 2018 fra <https://www.barnehage.no/artikler/pa-tide-med-en-mobbelov-for-barnehagebarn/430475>

Lund, I & Helgeland, A. (2016) *Mobbing i barnehagen. Anerkjennelse som forebygging*. Oslo: Pedlex as.

Sandgrind, S. (2018, 10.April). *Der mobbing skjer, ser vi at det er mange frakoblede voksne i lekesituasjoner*. Hentet 19.april 2018 fra <https://www.barnehage.no/artikler/der-mobbing-skjer-ser-vi-at-det-er-mange-fracoblede-voksne-i-lekesituasjoner/434508>

Schei, S.H & Kvistad, K. (2012) *Kompetanseløft. Langsiktige tiltak i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget AS.

Tanggaard, L(red) & Brinkmann, S. (2012) *Kvalitative metoder. Empiri og teoriutvikling*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Utdanningsdirektoratet. (2017) *Rammeplan for barnehagen: Innhold og oppgaver*. Hentet fra <https://www.udir.no/rammeplan>

Vedlegg 1 - Samtykkeskjema

Samtykkeskjema

Til.....

Dato

FORESPØRSEL OM DELTAGELSE I INTERVJU KNYTTET TIL BACHELOROPPGAVE

Jeg er student ved DMMH, og har fordypelse i ledelse. Jeg skal skrive bacheloroppgave rundt temaet mobbing i barnehagen. Jeg ønsker å undersøke hvordan pedagogiske ledere forebygger mobbing, og hvordan de ville håndtere mobbesaker og om de opplever det er nok kunnskap rundt temaet. Deltagelsen vil innebære at pedagogisk leder er med på et intervju som tas opp på en båndopptaker. Intervjuet vil bli transkribert i ettertid og anonymisert. All skriftlig dokumentasjon og lydopptak vil bli slettet etter oppgaven har blitt godkjent. Tidsbruken vil vare fra 30-45 minutter.

Man kan trekke seg fra intervjuet, både før og under, men gi beskjed om det i god tid før det skal gjennomføres.

Mine veiledere for denne oppgaven er:

Elsa Fjeldavli: e-post: efj@dmmh.no

Vibeke Glaser: e-post: vgl@dmmh.no

Har man noen spørsmål eller ønsker mer informasjon rundt undersøkelsen så ta gjerne kontakt med meg på telefon eller e-post.

Med vennlig hilsen

Jens Petter Gjermo

Kontaktinfo

e-post: jp_gjerme@live.no

mobil: 93055945

Jeg samtykker i å delta i .....fyll inn.....

.....

.....

Sted/ dato

Underskrift

Intervjuguide

Tema: Mobbing i barnehagen

Innledningsspørsmål

1. Hvilken utdanning har du?
2. Når ble du utdannet barnehagelærer/pedagogisk leder?
3. Hvor lenge har du jobbet i denne barnehagen?

Spørsmål om selve temaet

1. Hvordan vil du definere mobbing i barnehagen?
Hva tenker du om mobbing i barnehagen?
2. Hvilke former for mobbing kan oppstå i barnehagen?
3. Hvordan ville du håndtere en mobbesituasjon?
Hvordan vil du da eventuelt ta det opp med foreldrene?
Hvordan ville du pratet med barna som opplever mobbing (avhengig av barnets alder)?
Har du noen eksempler på håndtering av en mobbesak?
4. Hvordan kan du som barnehagelærer/pedagogisk leder forebygge mobbing?
Hvordan kan man inkludere barna, foreldre og personalet i forebyggingen?
5. Er det nok kunnskap om mobbing i barnehagen i personalgruppen? Hva kan gjøres for at pedagogiske ledere får mer kunnskap om mobbing, og på den måten være med å forebygge mobbing i barnehagen?
6. Er det noe innenfor dette teamet som du vil legge til?